

การเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ย
ในจังหวัดภูเก็ต

*Building The Educational Awareness Of Urak Lawoi
Sea Gypsies Ethnic Group In Phuket Province*

กมลมาลย์ ทิพย์รัตน์*

thiprat_kamon@hotmail.com

พวงรัตน์ เกษรแพทย์**

อรวรรณ ตันท์เจริญรัตน์***

พัฒนา ชัชพงศ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต 2) ผลการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ตผ่านทางทัศนคติ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ย จำนวน 86 คน ใน 3 ชุมชนของจังหวัดภูเก็ต ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่าซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .60 และกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for dependent sample

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ตอยู่ในระดับ ปานกลาง (3.04)

2. ผลการศึกษาการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ความตระหนักทางการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ในด้านการรับรู้และการยอมรับ สำหรับด้านการเห็นคุณค่าไม่มีความแตกต่างกัน

*นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประธานที่ปรึกษาคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรมการที่ปรึกษาคณาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

****อาจารย์ ดร. กรรมการที่ปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำสำคัญ : การเสริมสร้างความตระหนัก, ความตระหนักทางการศึกษา, กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ย

Abstract

The purposes of this study were two folds: 1) To study educational awareness of Urak Lawoi sea gypsies ethnic group in Phuket province. 2) To study stimulating educational awareness of Urak Lawoi sea gypsies ethnic group in Phuket province pass attitude. The sample group consisted of Urak Lawoi sea gypsies ethnic group in 3 community of Phuket province by stratified random sampling. The instruments were group educational awareness test, attitude test and group activity. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test for dependent methods. The results of this study indicated that: the educational awareness of Urak Lawoi sea gypsies ethnic group was at the medium level (3.04). The educational awareness of Urak Lawoi after using KiPTT empowerment activities different increased significantly at .01 on receiving and responding but valuing was not different.

Keywords : building awareness, educational awareness, Urak Lawoi sea gypsies ethnic group

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นเงื่อนไขที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของความเสมอภาคและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Marshall. 2010: 273) ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เสนอแนะคือ การให้ความสำคัญการศึกษาชาติพันธุ์ (Ethnic Education) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549: 31) กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มของคนชายขอบที่ยังเข้าไม่ถึงสิทธิในการใช้ประโยชน์และสวัสดิการของรัฐ (กาญจนา เทียนลายและธีรณรงค์ สกฤตศรี. 2556: ออนไลน์) และการเปลี่ยนแปลงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการให้การศึกษาจะทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีขึ้น ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในการประชุมระดับสูง

ว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชนเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2554 ณ จังหวัดชลบุรี ความว่า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2554: ออนไลน์)

...ในประสบการณ์สามสิบปีด้านการศึกษา ข้าพเจ้าเน้นการเกษตรในโรงเรียนเนื่องจากเกษตรเป็นแหล่งอาหารที่ยั่งยืนและเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ดี เพื่อให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน ทั้งด้านสุขภาพ อนามัย สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรม โดยเป้าหมายส่วนใหญ่ที่กลุ่มชนด้อยโอกาสและกลุ่มชายขอบ เพราะมีความมั่นใจว่าการศึกษจะทำให้พวกเขาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี...

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล (Sea gypsies ethnic group) เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งมีลักษณะสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ หรือเป็นลักษณะของ “สังคมพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Society) โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์-ภาษาอาศัยกระจายอยู่ในประเทศจำนวน 62 กลุ่ม ได้แก่ ภาษาตระกูลไท ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ภาษา

ตระกูลจีน-ทิเบต ภาษาตระกูลออสโตรนีเซีย และ ภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน (ซูพินิจ เกษมณี. 2547: 6) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ภาษา ออสโตรนีเซีย มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการเป็นชนเผ่าที่เร่ร่อนในทะเล มีการทำมาหากิน แลกขายฝั่งและตามเกาะต่าง ๆ ซึ่งต่อมาภายหลังได้ ขึ้นมาตั้งรกรากบนฝั่ง ชนกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่ตามเกาะ และบริเวณริมฝั่งทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย นักวิชาการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มมอแกน กลุ่มมอแกน และกลุ่มอุรักลาไวย์ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 11-12) จากข้อมูลปี 2552 มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลจำนวน 2,155 ครอบครัว ประชากร 8,574 คน กระจายอยู่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต จังหวัดระนอง จังหวัดกระบี่ และ จังหวัดสตูล (กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. 2552: 37-38) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลเป็นกลุ่มที่มีการ ศึกษาน้อยและไม่มียาชีพเสริม (หิรัญญา ปะดุกา. 2543) ในการเลี้ยงดูเด็กจะเน้นการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านร่างกายมากกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ และมีการ ให้เด็กเรียนรู้ด้านภาษา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ภายใต้บริบท ของชาวเล (สุรัสวดี กองสุวรรณ. 2539) โดยเด็กชาวเล จะเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากพ่อแม่และบุคคลอื่นใน ชุมชนด้วยการกระทำ (learning by doing) บางอย่าง ลอกเลียนแบบจากบุคคลใกล้ชิด มีการสื่อสารระหว่าง บุคคล (interpersonal communication) ระหว่าง กลุ่มกับบุคคล และระหว่างกลุ่มผู้ใหญ่ไปยังกลุ่มเด็ก (สมเกียรติ สัจจารักษ์. 2539)

ในจังหวัดภูเก็ตมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ (Urak Lawoi) มากที่สุด อาศัยอยู่ใน 3 ชุมชน ได้แก่ บ้านแหลมตึกแหหรือเกาะสิเหร่ หาดราไวย์และบ้านสะปำ มีจำนวน 570 ครอบครัว ประชากรโดยประมาณ 2,709 คน สภาพสังคมโดยรวมของกลุ่มชนนี้คือการขาดความ มั่นคงในการดำรงชีวิต เป็นกลุ่มที่ไม่เข้มแข็ง ขาดปัจจัย

พื้นฐานในการดำรงชีวิต ขาดการพัฒนาทางการศึกษา สาธารณสุขและอาชีพ ขาดการเข้าถึงบริการสาธารณะ ของรัฐ การมีค่านิยมของการดื่มสุราและการพนัน และ การหลงใหลของกระแสวัฒนธรรมภายนอกเข้าชุมชน โดยที่ชุมชนยังขาดภูมิคุ้มกันที่ดี

การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตเหมือนกับคนใน สังคมซึ่งได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในเรื่องของการศึกษา และการจัดสรรทุนการศึกษา เด็กกลุ่มนี้สามารถ เข้าเรียนในโรงเรียนจนจบการศึกษาและได้รับการ รับรองวุฒิการศึกษาตามหลักสูตร แม้เด็กบางรายจะ ยังไม่ได้รับการรับรองความเป็นพลเมืองไทยก็ตาม (เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์. 2549: 72) ผลการศึกษา วิจัย พบว่า เด็กกลุ่มนี้ขาดแรงจูงใจในการเรียน เนื่องจาก ครอบครัวยังไม่ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง สาเหตุของ การขาดเรียนมักจะมาจากการที่ผู้ปกครองมักพาเด็ก ไปรับบริจาคในวันพระ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งบางวันเป็นวันปกติที่เด็กต้องไปเรียนหนังสือ และ บางครอบครัวยังไม่ได้ส่งเด็กเข้ารับการศึกษตามเกณฑ์ การศึกษา (สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552: 71;กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. 2552: 74-75) รวมทั้งมีอัตราการออกกลางคัน ของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ในทุกปี และ จากการสุ่มเก็บข้อมูล จปฐ. พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลอุรักลาไวย์ไม่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดด้านการศึกษา ต่อและการฝึกอบรมอาชีพ การอ่านออกเขียนไทยได้ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและกิจกรรม สาธารณะหมู่บ้าน

การศึกษาวิจัยที่ใช้ประชากรที่มีลักษณะคล้าย กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล เช่น การศึกษาการปรับตัวของ นักเรียนชนเผ่าปกากะญอในโรงเรียนสงเคราะห์ เชียงใหม่ที่พบว่าสามารถปรับตัวได้น้อย ในด้าน วัฒนธรรม ประเพณี ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการใช้ภาษา และด้านการเรียนรู้ (มงคล พนมมิตร.

2551: บทคัดย่อ) การศึกษาวิจัยกรณีของนักเรียนชาวจีนฮ่อโดยเฉพาะกลุ่มที่ไม่ได้รับสัญชาติไทยซึ่งพบว่าพวกเขามองว่าแม้ตนเองจะมีผลการเรียนดีเพียงใดแต่หากไม่ได้รับสัญชาติไทยหรือไม่ได้รับการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษตนก็ไม่สามารถที่จะเรียนต่อได้ ดังนั้นเด็กเหล่านี้จึงมักลาออกกลางคัน (สุริรัตน์ สมบัติคำไร. 2550: 153-156) และการศึกษาวิจัยของกรณีของผู้ปกครองของนักเรียนชาวเลบนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า พวกเขาไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับโรงเรียน เพราะไม่มีความไว้วางใจและไม่ต้องการเข้ากับสังคมอื่นและชาวเลมักตกอยู่ใต้อำนาจของคนในสังคมเสมอ (สุกโชก แซ่ตัน. 2545: 91-94) นอกจากนี้ ยังมีการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ (empowerment) มาใช้ในการศึกษาวิจัยประชากรชาวสเปนที่มีรายได้ต่ำและไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาในโรงเรียนและไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษารวมทั้งการเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ใน 4 รัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ลอสแอนเจลิส ชิคาโก ฮัทตัน และแอตแลนต้า โดยจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ การสร้างความไว้วางใจ และการจัดให้ทำงานเป็นคณะ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าพวกเขามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในเรื่องสิทธิประโยชน์ของเด็กในระดับบุคคลและการปฏิบัติ รวมทั้งเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ปกครองได้พบกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา (Bolivar. 2011: 4-34) ซึ่งการเสริมพลังอำนาจมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมที่จะทำให้การใช้ชีวิตในสังคมได้ดี (Berns. 2010: 12)

สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลโดยมีกรอบแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คือ การให้คนในหมู่บ้านสนใจการศึกษามากขึ้นเพื่อการประกอบอาชีพที่หลากหลาย และการให้มีกฎหมายใช้

บังคับให้เยาวชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550: 51) ซึ่งการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ต้องใช้ความพยายามที่จะบริหารจัดการกลุ่มชนนี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ตระหนักในความสำคัญของการศึกษา (Gunningham; & Cordeiro. 2003: 101) และการแก้ปัญหาด้านการศึกษาของเด็กควรเริ่มที่บิดามารดาและผู้ปกครองเนื่องด้วยสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาของเด็กตั้งแต่วัยแรก (Berns. 2010: 78) พ่อแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดที่สุดที่จะช่วยเหลือหล่อเลี้ยงให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีความคิดภาพอย่างไรก็ได้ (Rousseau; citing in Berger. 1995: 42) และเด็กทุกคนเกิดมาดี แต่สิ่งที่ทำให้เด็กไม่ดีคือการไม่ได้รับการศึกษาที่ดีพอและการเอาใจใส่จากพ่อแม่ (Froebel; citing in Berger. 1995: 43) นอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัยของ Cowan et al. (2005) Mattanah. 2005 และ Pressley et al. (2003) พบว่า ความสำเร็จในการศึกษาของเด็ก นอกจากเกิดจากครูในโรงเรียนแล้วยังมีผลมาจากการสนับสนุนของพ่อแม่ที่บ้าน (Santrock. 2007: 5) และการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาคือปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อบทบาทครอบครัวในเรื่องของการศึกษา (อำนวยการพิมพ์. 2544: 63)

ผู้วิจัยปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ตรับรู้สภาพความเป็นอยู่และสถานการณ์ทางการศึกษาของบุตรหลานกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต จึงต้องการที่จะศึกษาสภาพความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ตซึ่งเป็นประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยว่าเป็นอย่างไรรวมทั้งศึกษาการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ใน

จังหวัดภูเก็ตผ่านทางทัศนคติว่าผลเป็นอย่างไร สามารถช่วยปรับทัศนคติที่มีต่อตนเองและต่อกลุ่ม ซึ่งอาจส่งผลให้การดูแลสนับสนุนบุคลากรในเรื่องของการศึกษาเพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ การเลือกประกอบอาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ในสังคมได้ดีขึ้น ผลจากการศึกษาจะทำให้ได้สารสนเทศของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยในเรื่องของความตระหนักทางการศึกษา ทัศนคติระดับบุคคลระดับกลุ่ม และแนวทาง/วิธีการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาที่ผู้บริหารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเลได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อผลศึกษาการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ตผ่านทางทัศนคติ

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาวิจัยความตระหนักทางการศึกษาในระดับขั้นของความรู้ลึก ประกอบด้วย การรับรู้ การยอมรับและการเห็นคุณค่า และกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาเป็นการอ่านให้ฟัง อธิบาย ชักถามให้ช่วยกันคิด มีการใช้แบบสอบถามความตระหนักทางการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยบางคนที่ไม่อ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้และใช้ภาษาอูรักลาโว้ยในการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่อาจรับรู้ไม่ได้เต็มที่ ในการนี้ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยที่อ่านออกเขียนได้เป็นคณะทำงานด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยในจังหวัดภูเก็ต ใน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแหลมตึกแกหรือเกาะสิเหร่ ชุมชนราโว้ย และชุมชนสะป้า จำนวน 570 ครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลใช้เกณฑ์ร้อยละ 15 ของจำนวนประชากร ได้ 86 ครัวเรือน ใน 3 ชุมชนใช้สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sample) ได้ดังนี้ แหลมตึกแกหรือเกาะสิเหร่ จำนวน 43 ครัวเรือน ราโว้ย จำนวน 35 ครัวเรือน และสะป้า จำนวน 8 ครัวเรือน

2. เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามความตระหนักทางการศึกษา และฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนคติระดับบุคคลและทัศนคติระดับกลุ่ม และกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 เราคือ กิจกรรมที่ 2 แลกเปลี่ยนความคิด และกิจกรรมที่ 3 คู่ความตระหนักทางการศึกษา การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือซึ่งพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยบางคนไม่เข้าใจข้อความในแบบสอบถาม จึงได้นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยในชุมชนแหลมตึกแกและสะป้า ได้แก่ นายอหิม ประมงกิจ และนายสิทธิ์ ประมงกิจ ปรับข้อความในแบบสอบถามเป็นภาษาอูรักลาโว้ยพร้อมคำอธิบายเพิ่มเติมสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูรักลาโว้ยบางคนที่ไม่เข้าใจใน

เรื่องของการศึกษา จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองแล้วมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าคะแนน .6 จำนวน 45 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแจกแจงความถี่แล้ววิเคราะห์ด้วยค่าสถิติร้อยละ ข้อมูลความตระหนักทางการศึกษาใช้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4. ขั้นตอนการศึกษาวิจัยการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตมีดังนี้

4.1 ศึกษาการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต โดยศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เกี่ยวกับแนวคิดความตระหนักและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา ซึ่งได้ 4 แนวทาง/วิธีการ ได้แก่ ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Knowledge & Information) (Gutierrez et al. 1998; Isareal et al. 1994; Haws. 1992; Tracy. 1990; Scott & Jaffe. 1991; Kinlaw. 1995; Blanchard Carlos & Randolph. 2001) การมีส่วนร่วม (Participation) (Gibson. 1993; Gutierrez et al. 1998; Bishop et al. 1988; Isareal et al. 1994; Scott & Jaffe. 1991) การทำงานเป็นทีม/คณะ (Teamwork) . (Tracy. 1990; Scott & Jaffe. 1991; Kinlaw. 1995; Blanchard Carlos & Randolph. 2001) การสร้างความไว้วางใจ (Trust) (Gutierrez et al. 1998; Bishop et al. 1988; Tracy. 1990; Stewart. 1994) ซึ่งเรียกว่า การเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา (KiPTT empowerment) มีรายละเอียด ดังนี้

1) การให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร (Knowledge & Information) หมายถึง การให้ความรู้และข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเรื่องของสิทธิ อำนาจหน้าที่และเรื่องบทบาททางการศึกษาของครอบครัวและชุมชนที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติของภาครัฐ โดยการชักนำและการให้ความรู้ ซึ่งสิทธิ อำนาจหน้าที่และเรื่องบทบาททางการศึกษาระบุไว้ในหลักสิทธิมนุษยชน สิทธิเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ได้แก่ การดูแลเด็กให้ไปโรงเรียน การเอาใจใส่การเรียนของเด็ก การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรโรงเรียน การสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนและการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ

2) การให้มีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การส่งเสริมให้แสดงออกทางความคิดและการตัดสินใจโดยการเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการให้คิด ให้เลือก และให้ติดตาม

3) การทำงานเป็นทีม (Teamwork) หมายถึง การฝึกทักษะการเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งได้แก่ การแสดงความคิดเห็น การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น และการทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) การสร้างความไว้วางใจ (Trust) หมายถึง การสร้างบรรยากาศที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเอง ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองโดยการรับฟัง การสนับสนุนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย และการใช้วิธีการในการรับฟังเมื่อสมาชิกของกลุ่มได้พูด สนับสนุนข้อคิดเห็นที่สมาชิกได้นำเสนอ และช่วยเหลือสมาชิกเมื่อเกิดปัญหาในขณะสนทนา

4.2 ศึกษาพื้นที่วิจัยเพื่อการจัดกิจกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งพบว่าแต่ละพื้นที่มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับบริการสาธารณะด้านสาธารณสุขเหมือนกัน แต่สภาพของการประสบปัญหาของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในแต่ละพื้นที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมแตกต่างกัน

4.2.1 พื้นที่บ้านสะปะป่า เป็นพื้นที่ที่มีองค์กรเอกชนเข้าไปหลังเหตุการณ์สึนามิโดยเข้าไปดูแลในเรื่องของสุขภาพอนามัยและการจัดการชุมชนเพื่อความเข้มแข็ง โดยองค์กรเอกชนมีทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ แต่พื้นที่แห่งนี้ไม่มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทำให้มีสภาพของแหล่งเสื่อมโทรมมากที่สุดไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนพื้นที่แหลมตึกแอกและราไว การจัดกิจกรรมในพื้นที่แห่งนี้จะเป็นลักษณะของการจัดเพียงครั้งเดียวจะไม่มีกิจกรรมต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมได้แก่ การจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ๆ การสร้างพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม การฝึกอาชีพเย็บผ้า เป็นต้น

4.2.2 พื้นที่แหลมตึกแอก เป็นพื้นที่ที่กำลังประสบปัญหาในเรื่องของการเลือกผู้นำและเรื่องที่ดินระหว่างนายทุนและคนในหมู่บ้าน ดังนั้น กิจกรรมที่พบในพื้นที่ คือ การให้บริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาล อบจ.ภูเก็ต โดยใช้ชื่อว่า “คลินิกหน้าหาด” เพื่อให้การตรวจรักษาคนในหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ให้เข้าร่วมกิจกรรมนี้ และพบว่ามี อสม. กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล เป็นจุดบันทึกความสูง น้ำหนัก ของผู้รับการตรวจ และมีพยาบาลอธิบายการดูแลรักษาตนเอง

4.2.3 พื้นที่ราไว เป็นชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรเอกชนมากที่สุด ในพื้นที่แห่งนี้กำลังประสบปัญหาหระหว่างนายทุนกับคนในหมู่บ้านในเรื่องที่อยู่อาศัย และแหล่งทำกินทางทะเล ผู้วิจัยพบว่า กิจกรรมในหมู่บ้านในเรื่องของสาธารณสุขเหมือนกับพื้นที่แหลมตึกแอก แต่พื้นที่แห่งนี้พื้นที่ที่อยู่ริมหาดราไวทำให้คนในหมู่บ้านมีความเข้าใจในบริหาร

สาธารณะรวมทั้งมีความเป็นกลุ่มที่รับสังคมภายนอกมากที่สุด มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในเรื่องที่ดินเพื่ออยู่อาศัย พื้นที่ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

4.3 ผู้วิจัยนำความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการเข้าพื้นที่มาสร้างแบบสอบถามและจัดทำกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

1. ผลจากการศึกษาสภาพความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจาก 86 คน มีอายุตั้งแต่ 17 ปีถึง 68 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 คน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 50 คนและชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 31 คน แต่ละครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 4,500 บาท มีอาชีพทำประมงและรับจ้าง ซึ่งพบว่า ความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.04 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การยอมรับ การเห็นคุณค่า และการรับรู้ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.21 2.96 และ 2.96 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านเป็นรายเรื่องพบว่า ความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ตด้านการรับรู้เรื่องการรับรู้สิทธิ บทบาททางการศึกษา และอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.13 3.05 และ 2.69 ตามลำดับ

2. ผลการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ต ได้ผลเป็น 2 ส่วนคือ การหาความเหมาะสมของการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาที่จะนำ

ไปดำเนินการ และการนำการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาไปทดลองใช้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ผลการหาความเหมาะสมของการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาสู่การปฏิบัติ มีดังนี้ กิจกรรมควรอยู่ในหมู่บ้านไม่ควรจัดภายนอก และหากให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้บอกเล่าเรื่องของตนเองได้พบในเรื่องของการศึกษาไม่ควรไปจัดที่โรงเรียนเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็นเรื่องของโรงเรียนที่จะดำเนินการไม่ใช่เรื่องของคนในหมู่บ้านที่จะแสดงความคิดเห็นได้ ขนาดของกลุ่มควรมีขนาด 10 คน จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยได้แสดงความคิดเห็นของตนเองกับคนภายนอก ความเหมาะสมของวิธีการ ได้แก่ การให้ความรู้ การให้มีส่วนร่วม การให้ทำงานเป็นทีม และการสร้างความไว้วางใจโดยผ่านกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาได้ข้อสรุปว่า

1) การให้ความรู้ ประกอบด้วย การชักนำและการให้ความรู้ ในการชักนำ ต้องปล่อยให้พวกเขาได้สนทนา ให้มีการซักถามเรื่องของพวกเขา ก่อนและพยายามชวนสนทนาให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก หากเรื่องที่เป็นปัญหาที่พวกเขาไม่สามารถแก้ไขได้ ให้ควรแสดงความคิดเห็นและนำเสนอวิธีแก้ปัญหา หากเป็นเรื่องที่พวกเขาภาคภูมิใจให้แสดงความชื่นชมและชวนสนทนาถึงแนวโน้มในเรื่องนั้น ควรปล่อยให้พวกเขาได้เล่าเรื่องราวของตนเองหลังจากนั้นจึงนำพวกเขาสู่เรื่องที่ยากให้พวกเขาได้พูดคุยหรือสนทนา การให้ความรู้เรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องใหม่สำหรับพวกเขาเพราะพวกเขาู้เพียงว่าเด็กต้องไปโรงเรียน แต่ไม่รู้ว่าตนเองควรปฏิบัติอย่างไร ในการอธิบายสิ่งที่ต้องการให้พวกเขาปฏิบัติในเรื่องของการศึกษาคควรอธิบายด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย หากพวกเขาแสดงสีหน้าท่าทางไม่เข้าใจให้พูดซ้ำๆและถามว่าเข้าใจหรือไม่ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยใช้ภาษา

อุรักลาไว้วัยสื่อสาร ดังนั้น การแปลความหมายของเรื่องทีพูดอาจจะยากเกินไป อาจให้คนที่เข้าใจได้ช่วยอธิบาย เพราะการสื่อสารด้วยภาษาของพวกเขาจะทำให้เกิดการแปลความได้ง่ายขึ้น หากเป็นผู้ที่อายุมากหรือคนรุ่นเก่าอาจต้องใช้เวลา นอกจากพบคนรุ่นเก่าที่สนใจในเรื่องของการศึกษาและมีปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกหมู่บ้าน คนกลุ่มนี้จะเข้าใจเรื่องในสังคมมากกว่า และที่สำคัญต้องใช้หลักการให้ความรู้ที่สอดคล้องกับความสนุกสนานและการพูดคุยที่เป็นกันเองเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยมีนิสัยชอบความสนุกสนาน

2) การให้มีส่วนร่วมโดยให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยได้คิด เลือกลงและติดตามในด้านสิทธิอำนาจหน้าที่และบทบาททางการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ โดยให้เริ่มเรื่องที่ใกล้ตัว

3) การให้ทำงานเป็นทีม ด้วยการฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็นทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยมีความกล้าที่จะพูด การฝึกให้ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นโดยการให้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่สนทนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การยอมรับคนอื่น และการทำงานร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยให้พวกเขาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างจริงจังและต้องให้เวลากับพวกเขา

4) การสร้างความไว้วางใจ การสร้างบรรยากาศที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองคือการเข้าไปพบกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัยในสถานที่ที่เป็นที่อยู่ของพวกเขาและการพูดคุยอย่างเป็นกันเองและไม่พูดให้พวกเขาหวาดระแวง การสร้างให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำได้โดยการรับฟังเรื่องที่พวกเขาต้องการบอก การสนับสนุนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพวกเขา และให้การช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาที่ไม่สามารถหาทางแก้ไขได้เป็นวิธีการให้ความไว้วางใจที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้วัย

ความเหมาะสมของเนื้อหาความรู้ ข้อกฎหมายในเอกสารเป็นความรู้ใหม่ที่มีประโยชน์

แต่คนที่อ่านไม่ออกก็มี การอธิบายควรมีภาพประกอบ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ทำให้เกิดความสนใจ

ใบงานและการประเมินผลโดยแบบสอบถาม มีข้อจำกัดคือ ประโยคคำถามให้ตามคำถามที่สั้น ๆ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ๆ อย่างบังคับให้เขียนอธิบายเพราะพวกเขาจะนั่งเฉย ถ้าให้ทำงานเป็นกลุ่ม จะมีการช่วยเหลือกันแต่ภายในกลุ่มต้องมีคนที่เขียนหนังสือ และอ่านหนังสือออก แต่จะได้ความคิดที่เหมือนกัน เพราะจะไม่ค่อยคิดคนรุ่นเก่า ๆ ต้องใช้คำถามเป็นภาษา อูร์กลาไว้อยู่เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น

2.2 ผลการทดลองเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาใน 3 ชุมชน พบว่า การดำเนินการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา (KiPTT empowerment) ในแหลมตึกแก วาไวซ์ และ สะปา มีดังนี้

2.2.1 ทักษะระดับบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์ในจังหวัดภูเก็ตก่อนและหลังการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในด้านความรู้สึกมีอำนาจและไม่แตกต่างกันในด้านความรับผิดชอบ ด้านความตระหนักหน้าที่ และความรู้สึกในเรื่องของกลุ่ม

2.2.2 ทักษะระดับกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์ในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 86 ครัวเรือน มีทักษะระดับกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ที่มีต่อชุมชนและสังคมอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 2.62 และด้านการปรับตัวอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย 2.22

2.2.2.1 ความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์ในจังหวัดภูเก็ตก่อนและหลังการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านการรับรู้และการยอมรับ สำหรับด้านการเห็นคุณค่าไม่มีความแตกต่างกัน

2.2.2.2 ทักษะระดับบุคคลโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักทางการศึกษา โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .526$) เมื่อพิจารณาทักษะระดับบุคคลรายด้านกับความตระหนักทางการศึกษาโดยรวม พบว่า ทักษะระดับบุคคลด้านความรับผิดชอบและ ด้านความรู้สึกในเรื่องกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักทางการศึกษาโดยรวมอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .491$ และ $.487$ ตามลำดับ) สำหรับทักษะระดับบุคคลด้านความตระหนักหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักทางการศึกษาโดยรวมอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .380$) สำหรับทักษะระดับบุคคลด้านความรู้สึกมีอำนาจมีความสัมพันธ์กับความตระหนักทางการศึกษาโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักทางการศึกษารายด้านกับทักษะระดับบุคคลโดยรวมพบว่าความตระหนักทางการศึกษาด้านการรับรู้ ด้านการยอมรับและ ด้านการเห็นคุณค่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะระดับบุคคลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .383, .412$ และ $.405$ ตามลำดับ)

อภิปรายผล

1. สภาพความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์ในจังหวัดภูเก็ตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การยอมรับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การเห็นคุณค่าและการรับรู้ เป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์เข้าสู่ระบบการศึกษาในโรงเรียนตั้งแต่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอูร์กลาไวซ์ยังไม่ได้รับการรับรองให้เป็นพลเมืองไทย หากแต่ได้รับการรับรองจากโรงเรียนเมื่อจบการศึกษา (เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์, 2549: 72) มีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งเห็นได้จาก เรื่องของการสร้างบ้านเรือน การแต่งกาย การบริโภคอาหาร ซึ่งได้รับเปลี่ยนไปจากเดิมเพราะปัจจัยจาก

ภายนอกและการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมนอกชุมชน (พชรวรรณ รุ่งแสงอรุโณทัย. 2547: 75) และการเข้าสู่หมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลใน 3 ชุมชนขององค์กรเอกชนและสถาบันต่าง ๆ ของรัฐหลังการเกิดเหตุการณ์สึนามิเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 รวมทั้งลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ที่มีความรักในบุตรหลานด้วยการเลี้ยงดูเด็กที่มีการเลี้ยงดูเด็กโดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายมากกว่าพัฒนาการด้านอื่น ๆ การให้เด็กเรียนรู้ด้านภาษาและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ภายใต้บริบทของชาวเล (สุรัสวดี กองสุวรรณ. 2539) โดยไม่ได้ปลูกฝังในเรื่องของการศึกษาเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาน้อย (หิรัญญา ปะดุกา. 2543)

ดังนั้น จะสังเกตเห็นว่าจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าอย่างน้อยกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ยังมีความตระหนักทางการศึกษาอยู่และอยู่ในส่วนที่สามารถจะเสริมสร้างให้มีความตระหนักมากขึ้นได้

2. ผลการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ต

2.1 จากการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาให้กับอาสาสมัครกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล อุรักลาไวย์ จำนวน 30 คน พบว่า ทักษะคิดระดับบุคคลของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ในจังหวัดภูเก็ตก่อนและหลังการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาแตกต่างกันในด้านความรู้สึกมีอำนาจ แต่ไม่แตกต่างกันในด้านความรับผิดชอบ ด้านความตระหนักหน้าที่ และความรู้สึกในเรื่องของกลุ่ม จากผลดังกล่าวแสดงว่าการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาด้วยแนวทาง/วิธีการให้ความรู้และข้อมูลข่าวสาร การให้มีส่วนร่วม การให้ทำงานเป็นทีม และการสร้างความไว้วางใจ โดยผ่านกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา 3 กิจกรรม ประกอบ

ด้วย “เราคือ” “แลกเปลี่ยนความคิด” และ”สู่ความตระหนักทางการศึกษา” เป็นแนวทาง/วิธีการที่คำนึงถึงสภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ตามข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ โดยใช้หมู่บ้านเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้บอกเล่าเรื่องของตนเองประสบการณ์ที่ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์บางคนที่ไม่กล้าแสดงออกทางความคิดกับคนภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิดา จันทรมณี (2553: ออนไลน์) พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ต้องการให้มีสถานที่จัดการจัดการเรียนสอนในชุมชนชาวอุรักลาไวย์ หรือต้องการให้มีสถานที่จัดการเรียนการสอนอยู่ใกล้ชุมชนชาวอุรักลาไวย์ หรือให้มีการจัดการเรียนการสอนในศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ เพื่อความสะดวกในการเดินทางและเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความสม่ำเสมอ และขนาดของกลุ่มที่กำหนด 10 คน สามารถทำให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นได้ การฝึกให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ได้แสดงความคิดเห็นหรือการคัดค้านรวมทั้งการฝึกทำงานร่วมกับคนอื่นจะต้องให้พวกเขาได้ร่วมในกิจกรรม และการสร้างความไว้วางใจให้กับพวกเขาด้วยการเชิญผู้ที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์คุ้นเคยมาร่วมในกิจกรรม

การได้รับข้อมูลข่าวสารทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ได้รับรู้ในเรื่องของสิทธิอำนาจหน้าที่และบทบาททางการศึกษาซึ่งถูกกำหนดเป็นกฎหมายทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์เห็นว่าเรื่องที่ได้รับมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ เพราะประสบการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไวย์ได้รับรู้เรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือความเท่าเทียมกันของคนจากกลุ่มคนภายนอกหมู่บ้านและองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เข้าไปในหมู่บ้านหลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสมสกา เพชรานนท์และคณะ. (2545: 80-81)

พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนัก คือ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของชุมชน ตามกฎหมาย ซึ่งการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทันที หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลัง (Bishop and others. 1988: 17) การให้ทำงานเป็นทีมโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ยมีความกล้าที่จะพูดกันภายในกลุ่ม การสร้างทีมที่ประสบความสำเร็จโดยการสื่อสารที่ดีทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีอิสระในการพูด การมีส่วนร่วม และการรับฟังซึ่งกันและกัน (สุเมธ งามกนก. 2551: 31-44) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พนิดา รัตน์ไพโรจน์ (2542: 73) ที่ได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรม การเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการรับรู้ผลที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและเจตคติต่อการปฏิบัติงานของสมาชิก ทีมพยาบาลกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจ หลังจากการทดลองพบว่าสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ผลวิจัยของ ฟรานซ์ (2004) ที่ได้ศึกษาการเพิ่มอำนาจ ให้เจ้าหน้าที่บนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความยุติธรรมขององค์กรซึ่งผลการวิจัยพบว่าการเพิ่มอำนาจสามารถทำให้เจ้าหน้าที่มีเจตคติที่มีต่อการปฏิบัติงานมากขึ้น (สุเมธ งามกนก. 2549: 23)

2.2 ความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ในจังหวัดภูเก็ตก่อน และหลังการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใน ด้านการรับรู้และการยอมรับ สำหรับด้านการเห็นคุณค่าไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือหลังการเสริมสร้าง ความตระหนักทางการศึกษาสูงขึ้นทั้งในด้านการรับรู้และการยอมรับเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ยได้ร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาที่เกี่ยวกับสิทธิ อำนาจหน้าที่ และบทบาททางการศึกษาจึงทำซึ่งสอดคล้องกับผล

การวิจัยของ ธิดารัตน์ สุภาพ (2548: 106-108) ซึ่ง ศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประชาชนในอำเภอบางไทรส่วนมากมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง และ ตัวแปรที่จำแนกความแตกต่างของความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการเสริมสร้างความตระหนัก 3 กิจกรรม ซึ่งนำแนวทาง/วิธีการ ได้แก่ การให้ความรู้และข้อมูลสารสนเทศ การให้มีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีมและการสร้างความไว้วางใจ มาใช้ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ยได้เรียนรู้เรื่องสิทธิ อำนาจหน้าที่และบทบาททางการศึกษา สอดคล้องกับ การศึกษาของ สมหมาย แจ่มกระจ่าง และพีระพงษ์ สุดประเสริฐ (2543: 39-52) ที่พบว่า การให้ชาวบ้าน ได้เข้าร่วมกิจกรรมในงานบุญวัดและการร่วมทำขนมหวานก่อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิด มิตรภาพและความเป็นชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยงยุทธ เดือนกลาง (2550: 138) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชนโดย กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ พบว่า การสร้างความตระหนักในการจัดการขยะของชุมชนโดยใช้ กระบวนการสนทนากลุ่มทำให้ประชาชน มีส่วนร่วม ทำให้ความตระหนักในการจัดการขยะชุมชนสูงขึ้นได้ การให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ยมีส่วนร่วมในการ คิด การเลือก และติดตามตามสิทธิ อำนาจหน้าที่และ บทบาททางการศึกษาเป็นการให้อิสระทางความคิด ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ยทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลอุรักลาไว้ยมีความตระหนักทางการศึกษาเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฮาน (1999) ที่ได้ ศึกษาความตระหนักของเด็กในการเพิ่มอำนาจ ใน สถานศึกษาผลการวิจัย พบว่าหลังจากเพิ่มอำนาจให้ สถานศึกษาทำให้เด็กนักเรียนมีความตระหนักมาก

ขึ้น และ ลุยเซน (1999) ที่ได้ศึกษาความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ: กรณีศึกษาครูใหญ่และครูในโรงเรียนมัธยม ศึกษาไอโฮวา ผลการวิจัยพบว่าครูเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสามารถทำให้ครูมีความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูงขึ้น (สุเมธ งามกนก. 2549: 23) และสอดคล้องกับการศึกษาของ พชร ศิลสุวรรณโณ (2550) ที่พบว่า การได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วมในการเลือกทำโครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ปกครองนักเรียนปกากะญอทำให้ผู้ปกครองของนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาภาวะทุพโภชนาการ และเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเลี้ยงดูบุตร และเรียนรู้ที่จะมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาภาวะทุพโภชนาการ

2.3 ทักษะระดับบุคคลโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความตระหนักทางการศึกษา โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความตระหนักทางการศึกษาด้านการรับรู้ ด้านการยอมรับ ด้านการเห็นคุณค่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะระดับบุคคลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ เบรกเกอร์ (1986) ที่กล่าวว่า ความตระหนักเกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้าอันได้แก่บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่ โนม์เอียง (สมฤดี ทัพพรหม. 2551: 24) ฉะนั้น การที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ได้รับการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งเร้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติระดับบุคคลและกลุ่มส่งผลต่อความตระหนักทางการศึกษา จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทัศนคติกับความตระหนักมี

ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ในจังหวัดภูเก็ตครั้งนี้สามารถพัฒนาทัศนคติและความตระหนักทางการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวไปในแนวทางที่มีได้.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อย่างน้อยมีความเชื่อว่าสามารถพัฒนาได้

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการสำรวจและติดตามการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ในชุมชนและโรงเรียนแล้วนำการเสริมสร้างความตระหนักทางการศึกษาไปพัฒนาทางการพัฒนาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้

1.3 โรงเรียนควรมีแนวทางในการดูแลการศึกษาเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้อย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับที่สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเรื่องของการนำสิทธิอำนาจหน้าที่และบทบาททางการศึกษาไปใช้ในโรงเรียนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ในจังหวัดภูเก็ต

2.2 ควรศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาไว้ในการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *พิธีเปิดการประชุมระดับสูงว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน ครั้งที่ 10*. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2554 จาก <http://www.moe.go.th/EFA/index.php?option>.
- กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. (2552). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพชีวิตชาวเลจังหวัดภูเก็ต*. ภูเก็ต: สถาบันประชาคมภูเก็ต.
- กาญจนาเทียนลายและธีรณรงค์ สกุลศรี. (2556). *ประชากรชายขอบ: มุมมองในเชิงจำนวนและการกระจาย*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2556 จาก http://www.2.ipshr.mahidol.ac.th/ConferenceVIII/Download/Article_Files/2-MarginalisedPopulations-Kanchana.pdf.
- เฉลิมลักษณ์ เก็บทรัพย์. (2549). *ชนกลุ่มน้อยกับสถานภาพพลเมืองและสิทธิมนุษยชน: ศึกษากรณีชาวเลชุมชนบ้านแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต*. วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การเมืองการปกครอง). นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูพินิจ เกษมณี. (2547). *ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ณัฐธิดา แก้วมณี. (2553). *การนำเสนอแนวทางกรจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบสำหรับชาวอุรักลาโว้ย*. คุรุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2554 จาก <http://www.thaiedresearch.org/thaied/index.php>.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *การตลาดโลกาภิวัตน์=Marketing Under Globalization*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- พชรวรรณ รุ่งแสงโอทัย. (2547). *ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนชาวเล: กรณีศึกษากลุ่มอุรักลาโว้ย บริเวณแหลมตึกแก ตำบลรัชฎา อำเภอมือ จังหวัดภูเก็ต*. ปริญญาโท (ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภโชค แซ่ตัน. (2545). *ความต้องการของชาวเลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอกะลาตันดา จังหวัดกระบี่: กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านศาลาด่าน*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมฤดี ทัพพรหม. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงานของพนักงานบริษัทเอ็น ไอ เค พีรีซิชั่น คอมโพเนนท์ (ประเทศไทย) จำกัด*. สารนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมหมาย แจ่มกระจ่างและพีระพงษ์ สุดประเสริฐ. *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานบุญเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. วารสารคณะศึกษาศาสตร์. 17(1);39-52.
- สุเมธ งามกนก. (2549). *หลักสูตรฝึกอบรมเพิ่มอำนาจในการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน กระทรวงศึกษาธิการ*. กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (ตุลาคม - มกราคม, 2551). *การสร้างทีมงาน*. วารสารคณะศึกษาศาสตร์. 19(1), 31-44.

- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2549). "ประชาสังคมและชุมชนเข้มแข็ง" ในบริบทของ กลุ่มชายขอบ: กรณีศึกษากลุ่มชาวเลในประเทศไทย โดย นฤมล อรุโณทัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- (2549). การจัดการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการกรอบแนวทางการจัดทำ แผนปฏิบัติการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส 5 ภูมิภาค. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สมเกียรติ สัจจารักษ์. (2539). การศึกษาการสื่อสารการศึกษาของชาวเล หมู่เกาะสุรินทร์. วิทยานิพนธ์. คม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรรัตน์ สมบัติกำไร. (2550). การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชนเผ่าในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่: กรณีศึกษาชนเผ่าปกากะญอ. วิทยานิพนธ์ คม. (การศึกษานอกระบบ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- สุรัสวดี กองสุวรรณ. (2539). การอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองชาวเล ในหมู่บ้านสังกาอู่ จังหวัดกระบี่: กรณีศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หิรัญญา ปะดุกา. (2543). ค่านิยมเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลจังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อำนวยการ หมั่นสมบัติ. (2544). บทบาทของครอบครัวในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษา เชียงราย. วิทยานิพนธ์ คม. (การบริหารการศึกษา). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Berger, Eugenia Hepworth. (1995). *Parents as partners in education: Families and school working together*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Berns, M. Roberta. (2010). *Child, Family, School, Community*. 8th ed. Singapore: Wadsworth Cengage Learning.
- Bishop, A. and other, eds. (1988). *Basic 100: A Collection of Population Education Resources and Activities*. Ontario: CUSO Education Department.
- Gunningham, G William. Corderio A Paula. (2003). *Educational Leadership A Problem Based Proach*. Boston : Allyn and Bacon.
- Katherine Marshall. (2010, August 3.). *Education for All: Where does religion come in Comparative Education*. Routledge Taylor & Francis Group.
- Santrock, John W. (2007). *Child Development*. Boston: McGraw-Hill.